آکھراں دی جوالت

ہالکی

لوک

کلا

بہتر

ادب

اعلیٰ

ذوق

اکھراں دی جھاتی

باؔلی جی

لوک کلا پبلیکیشنز
احاطہ اسلام دین
لنڈا بازار
لاہور

پہلی وار —— اک ہزار

پبلشر —— رفیق راہی

پرنٹر —— شرکت پرنٹنگ پریس لاہور

آرٹسٹ —— ایچ اے جی ایڈورڈ ناگر لاہور

کتابت —— رشید احمد آزاد

ٹائیٹل —— لائف ایڈورٹائیزرز، میٹروپول سینما میکلوڈ روڈ۔ لاہور

پہلا ایڈیشن، فروری ۱۹۷۹
مل [illegible] ۲۰ روپے

اکھراں دی جھاتی

آپی دے ناں!

میرے گھر چوں اِک پروہناں ٹُریا سِی
کندھاں بُوہے باریاں اوس رَوا دِتّے

کالے اکھر جڑوے پھر دے

چٹے ورقے وچ رڑھو یارو

ویروا

بالی جی دی کویتا

آر۔ ڈی۔ لینگ ہوری اپنی کتاب POLETICS OF EXPERIENCE وچ ہک جاتے آکھدے ہن" میں تہاڈی وارتا دی وارتا نئیں کر سکدا، ایسے ای طرحاں تساں میری وارتا دی وارتا نئیں کر سکدے، اصل دے وچ تسی جو کردے او، اوہ میری وارتا ہندی ایہ، ایسے طرحاں میرے کار تہاڈی وارتا ہندے نیں، اساں کلیتاں وچ ہک دوجے دی وارتا ہک دوجے تائیں نئیں اپڑا سکدے، جے انج نئیں ہو سکدا تے فیر کوئی بندہ ہک دوجے نال پیار دی نئیں کر سکدا، بندہ اپنی کلیت وچ بالکل کلّم کلا ہے۔"

بالی جی دی کویتا دیاں اے سطراں پڑھدیاں ہویاں میرا دھیان لینگ دی اوہس کتاب ول ٹر گیا:۔

○

سوچاں دے جنگل وچ دی میں کلّا ساں
اپنی دنیا دا میں خورے اللہ ساں

ہور

چپ دی ریت ہے سُنجیاں رہناں
سنگتاں وچ وی کلتیاں بہناں
ویلے دی چنگیر دے وچوں
دُکھ مِگناں تے کھڑ کھڑ ہسناں

بالی جی جیہڑے ساہڈی نویں نسل دے ہک نویں تے سرکڈویں کوی ہن، اوہناں دی سوچ وچ گمبھیر اکلاپا تے اوہدا دکھ کیویں آ گیا ایس شے دا دیروا کوئی ایڈی سوکھی گل نئیں۔ فیر وی میں ایہدی گویڑ لاونا ضروری سمجھدا ہاں۔ دیش دی آزادی توں بعد ساڈے لئی ایتھے اپنی دھرتی تے ایس دھرتی دی زبان وچ گل کرناں اوکھا ہو گیا۔ اساں اپنی دھرتی تے اپنی ثقافت توں کٹ کے رہ گئے۔ تے جس ویلے اوہ زمین ہی ساہڈے پیراں ہیٹھوں نکل گئی تے فیر اساں ایس توں وکھ ہو کے اکلاپے دے دکھ دا شکار ہو گئے۔ اُنج دی ساڈے کوی پیداواری عمل توں وکھ سنھ۔ تے ایس گل نے وی اوہناں دے دُکھ نوں ہور ودھایا۔ سرمایہ داراں دیاں قدراں ساہڈیاں قدراں بنھ گیاں۔ تے سرمایہ داراں دیاں وی اوہ قدراں جہڑیاں باہروں IMPORT کیتیاں سنھ تک کے ساہنوں انج لگیا جیویں ساہڈی نسل گواچ گئی اے۔ ڈپو، پرمٹ، رشوت، بلیک مارکیٹنگ تے سمگلنگ ساہڈے لئی چنگے عمل تے قدراں بنھ گئے۔ کیوں جے ایہو کار کر کے ای بندہ سماج وچ اپنے لئی عزت تے مقام حاصل کر سکدا سی۔ ساہڈی نسل گواچی ہوئی نسل اے۔ ہاں فیر ایہدے نال کوئی دھروہ کیتا گیا اے۔ ایس دا نتارا کوئی اوکھی گل نئیں۔ ساہڈی نسل گواچی ہوئی نسل نئیں سی۔ سگوں ایسی نسل سی جس نال دھروہ کیتا گیا تے ایہہ دھروہ کرن والے اوہ حکمران، جاگیردار تے سرمایہ دار طبقے سنھ جنہاں ساہڈے کولوں ساہڈی دھرتی وی کھوئی تے ساہڈے کولوں ساہڈی تاریخ، ثقافت تے تہذیب دا انمل خزانہ وی کھسیا۔ تے ایس لُٹ کھسٹ تے اُبرن والا دی کوئی ناں رہیا۔ لوکاں نے چپ دے بوہے مل لئے تے فیر بالی جی میں

ڈاہڈی پیڑ وچ ڈُب کے آکھیا:-

جھنڈری میری کر گیا روگی سوچاں دا پرچھاواں
ہر بوہے تے جندرا وجیا کس درواجے جاواں

(ہور)

جی چاہوے ہر پاسے اگّاں، لاشاں، ہاڑے، وَین
برفاں بھجّی دینا تے میں بلدے شہر وساواں

باکی جی کولوں ایہہ سب کچھ نہ ویکھیا گیا ۔ اوہناں نیں یُونگ دے سانجھی ان سُرت COLLECTIVE UN-CONSCOUS دے موہڈیاں اُتّے چڑھ کے پچھاں نوں ورقہ پلٹھیّا

ا دکھ ورتے تے رُت ڈُھلیا
اکھراں دی ماڑی دا دروجہ جدھ کھُلیا

(ہور)

اَساں وَٹ لئی چُپ ماہیا
سوچاں دے ہڑھ وچ دی اکلاپا گھُپ ماہیا

اوہناں پنجاب دی پرانی توار یخ تے ثقافت نال سمبندھ کیتا۔ اپنی پچھان، اپنے پُرانیں بیراں دے حوالے نال کیتی۔ اوہ جَنیں جنہاں اپنے ویلے دے ظالم

حاکماں دے خلاف جنگ کیتی۔ تے ایس طرحاں اوہناں اپناں تے اپنی قومیت دا تشخص بچھاتا :۔

اپنی نظم "دُلا بھٹی دی یاد وِچ" اوہ آکھدے نیں :۔

ڈاہڈا لال سی جمیاں پنج دریاواں نیں
تیڈی دھرتی ماں دیاں اوکھیاں ساہواں نیں

ہور

دس اوہ نوراں ورگی شے دا عاشق سی
یاں فِر دھرتی ماں دا اتھرا بالک سی

ہور

گھر گھر نقشہ دِسّے اَج بربادی دا
ساہڈے پنڈ بغاوت ناں آزادی دا

ظلم تے جبر دی کالی، انّھی رات اج وی اوسے ای طرحاں ساہڈے جُثّیاں نوں نکتہ نکتہ رہی ڈنگدی اے۔ دیش دے مظلوم، مزدوراں تے کساناں نوں اَج وی دُلّے دی لوڑ اے۔ دُلا جیہڑا اوہناں دے لُوں لُوں وِچ پیا وسدا اے۔ جنہوں اوہ اپنی ذات دے ہنجے وِچ لکاہی بھردے نیں۔ ویلے دی واج اے اوہنوں اپنی ذات دے ہنیریاں چوں باہر کڈھو، کجّوں، تاں جے اوہ اج دی ظلم دے خلاف کنڈ ہیٹھ سکے۔ ویلے دی ایس منگ پاروں ہالی جی آکھدے نیں :۔

اج فیر شاہواں اَنّھ مچایا
اج کیوں ڈُلّے جمدے نئیں

(ھوڑ)

زوری انھ مچاندی دُنیا مظلوماں دے ہاڑے
ویلے دا چکر پٹیا آکھے بالی جی ہُن ٹھاہ

ماضی وِچ جدوں ظالماں چو غلتیاں نین فرنگیاں دا روپ دھاریا تے پنجاب دی دھرتی نے احمد کھرل دی شکل وِچ اِک نواں ڈُلّا جمیاں ۔ اوہس دی یاد وِچ بالی جی ہوراں انج اکھراں دے پھُل کھلیرے :۔

مظلُوماں دے کرلاہوے حد ہاکاں مار بُلاندے سنھ
احمد کھرل دی بازاں جیہی اکھ وِجدی گجدی جاندی سی

ظلم رُتاں نال لڑدی ، بھڑدی مردی گلّی جنبد مُٹیار
احمد کھرل دا پلّہ پھڑکے سولی چڑھدی جاندی سی

جھی چھڑی والیاں جھیڑا ہنیر پایا۔ اوہنوں مُکان لئی جنرل بخت خان، جھانسی دی رانی ، مالابار دے موپلیاں ، ریشمی رومال تحریک دے مجاہداں ، بنگال دے سر پھرے نابراں تے پنجاب دے سردار اُدھم سنگھ تے سردار بھگت سنگھ ورگے کئی بیراں اپنی

رجند دا نذرانہ پیش کیتا۔ فرنگی حاکم نس گئے۔ فجر ہوئی۔ پر ایس فجر وچ چٹی چمڑی دا دتا ہویا ہنیرا رل گیا۔ دیش دی ونڈ ہوئی۔ انساناں دے ہتھیں انساناں دا لہو ڈُلھیا۔ لہو دا رنگ رتا حیاتی بھریا اگو جیہا ہندا اے۔ پر خورے اوہناں نوں کی ہو گیا، جیہڑے اوہناں اپناں ای لہو ایس بے دردی نال روڑھیا جدھے وَل تک کے پنجاب دی اک دھی نے انج ہاڑے پائے :۔

○

اَج دھرتی تے لہو ویکھیا قبراں پئیاں چوہن

پریت دیاں شہزادیاں اَج وِچ مزاراں رون

پنجاب دی اوہس دھی نوں اک ہیر نہیں، لکھاں کروڑاں ہیراں دے دکھاں تے رونا پیا۔ آزادی مگروں ہنیرا اوہسے ای طرحاں رہیا۔ پر ہُن ایہہ ہنیرا چٹی چمڑی دا چاہڑیا ہویا نہیں سی۔ اوہناں دے چھڈے ہوئے کالی چمڑی والے حاکم بن بیٹھے تے ظلم دی رِیت اوہسے ای طرحاں رہی۔ پنجاب دی ونڈ مگروں دوہاں پنجاباں وچ پنجابی کویتا دا رنگ وکھو وکھ ہو گیا۔ اکھراں دے ورتاریاں دے حوالے نال وی تے سوچ دیاں دھاریاں دے حوالے نال وی۔ پوربی پنجاب والیاں ماں جائی بولی نوں اپنے سینے نال لایا تے ضرور پر اوہدے وچ ایڈیک سنسکرت واڑ دتی جیہہ زبان دا حلیہ ای وگڑ گیا۔ پچھمی پنجاب وچ پہلاں پہل پنجابی وچ گل کرنا یا لکھناں گال بنھ کے رہ گیا۔ اوہس سمے کجھ سرپھریاں اپنی ماں بولی وچ لکھ کے پنجابی رِیت نوں مرن توں بچایا۔ ایہناں وچ سرکڈھویں ناں استاد دامن، احمد راہی، شریف کنجاہی منیر نیازی، عارف عبدالمتین اتے ڈاکٹر رشید انور دے ہن۔ پر ایہناں نے اپنی کویتا وچ عربی تے فارسی دا اینا رنگ رلارا کیتا جیہہ پنجابی اصول عربی تے فارسی دی مُٹھ سِدھ بَنھ کے رہ گئے۔ ایہناں توں مگروں نجم حسین سیّد ہوراں دا ناں آندا اے۔ سید ہوری میرے وچار وچ پنجابی بولی دے سب

نوں وَڈھے پر کھنی تے پرچولی نیں۔ اوہناں پرکھ وچ واہدا ای نئیں کیتا۔ سگوں پنجابی کویتا نوں اک نواں روپ دتا۔ اوہناں اپنی کویتا تے دُوجیاں لکھتاں وچ پنجابی دے دُن سونّیاں لہجیاں چوں گواچے ہوئے اکھر چن کے ورتے، تے SYNTAX دے حوالے نال پنجابی نوں اک معیاری زبان بناون دا ڈاہڈا جتن کیتا۔ اکھراں دا ورتارا جیہڑا اکھراں نوُں نویں نویں معنی دیندا اے، اج وی نویں کویتا وچ ساہنوں سارے کویاں وچ دسدا اے۔ نویں نے سرکڈھویں شاعراں وچ میاں سلیم جہانگیر، احمد سلیم، مشتاق صوفی، علی ارشد میر، اصغر علی شاہ، آصف شاہکار، عذرا وقار، زمرد ملک تے فخر زمان دے ناں قابل ذکر نے۔ تے کویاں دی ایس صف وچ بالی جی دا واہدا ہویا اے۔ بالی جی دی کویتا وچ توازن، آہنگ تے لے دا بھرواں تے گوہڑا اظہار اے اوہناں نے کئی تھاواں تے بڑے ای سوہنیں، نویکلے تے دن سونّیں IMAGE ورتے نیں، جیویں :-

نظم قلبوت

ظلم دی کالی،
انھی رات چوں،
رِسدا خون
میری جُون!!

نظم سنیہوڑا

ویلہ آکھے،
پھٹ پلو،
سجناں،
چپ نمانی،
موت!!!

غزل

اکھراں دی سُنسانی آکھے
رِچھٹی چُپ ، ہرکارہ چُپ

غزل

اکھ دی کُبکل اندر کاہنوں پیار دا رُوپ لُکاویں
توڑ دے ریت مُنارے سارے ظلم توں کیوں گھبراویں

غزل

باہج تیرے اکھ کرے شکیتاں
توں آئیوں تے پُتلی رُڑھ گئی

غزل

رُت کھڑی رل بہن نوں ترسن
ساوے پتّر ہٹن نوں ترسن

گیت

ایہہ سنیہوڑا ماہی گھلیا اے
اوہ وانگ بدل ٹرُ چلیا اے

گیت

مدّھراں اُلاریا دے دھمی والے تاریا
مدّیاں دا دکھ تیرے رُوپ اُتوں واریا

گیت

آئی ملنے نوں تیرے جگ مگ ماہی وے
پیریں گھنگھرو چھلاں دے ٹبھیں اگ ماہی وے

گیت

اگ چھلاں وچ بیڑیاں نوں ٹھل سجناں
کدی موت بیلے ساہڈے نال چل سجناں

ایہناں دے گیتاں، غزلاں، تے نظماں دا رنگ لوک رنگ اے۔ ساہڈے پنڈاں تھانواں دے لوک گیتاں وچ جیہڑے پاتر ورتے جاندے نیں، اوہناں دا بالی جی دی کویتا اُتے ڈاہڈا اثر اے جیویں :-

○

تینوں ویکھ کے جو کملا جاوے اوہ وانگ برف تھر جاوے
نی صاحباں گشتیئے گوریے نی توں جیون نوں سنگسار کریں گی

(ہور)

صاحباں دا توں بھیس وٹا کے
پیار نوں ڈنگیا پیار جتا کے

(ہور)

ٹُمن ٹُمن واج ناں مار
سینے ریت وچھائے جال

(ھو)

رانجھن ونجھلی والڑیا ہن جیہ توں میری منّیں
ڈھے جا ہن چپ منارے سارے ایہو جئی تان سُنا

تے اینہاں دے گیتاں وچ وی لوک لہر ڈھلکاں ماردی پئی اے۔ اینہاں دے گیتاں وچ انسان دے اصلی تے سچیاں جذبیاں دا ڈاہڈا سوہنے تے سلکھنے انداز وچ ذکر ملدا ہے۔ تے نال نال اینہاں دے گیتاں وچ ساہڈے پنڈاں دے رہتل دی صاف تے بھرویں تصویر ابھردی اے۔ جیویں :۔

گیت

میری اکھیاں چ پلدے نیں نیر ماہی وے
تیرے باں اج ہوناں سی اخیر ماہی وے .....

ہور گیت

آیا ویہڑے نی بنڑا میرا
سہرے سجا
مائے نی ڈولا ٹور میرا .....

ہور گیت

اکھیں پک دا سرماں پایا
ترساں پئی توں مول نہ آیا

ہور گیت

خواہ مخواہ توں پیلاں پاناں بنھ بنھ ہیرنی
پیار دی کٹاری دیندی سینیاں نوں چیرنی .....

باکی جی دی کویتا وچ حیاتی بارے ساہنوں جیہڑے روّیے دسدے ہن اوہ اَج دے ہتھلویں، وچکارلے دانشور طبقے دے روّیے ہن۔ اوہ اکلاپے دے دکھ دا شکار ہن۔ تے اتوں اِنج جاپدا ہے جیویں اوہ ایس دُکھ دی مانتا کردے ہن بھر اصلوں اوہناں دے روّیے وچ ایس صورتِ حال دے خلاف ات ڈھونگی کاوڑدیاں چھلاں۔ دکھاں دے ایس بند نوں تروڑن لئی بے قرار ہن۔ ایہہ دُکھ جیہڑا اوہناں نوں ایس طبقاتی سماج نے دِتا ہے۔ تے ایہہ دُکھ صرف اوہناں دا ای نئیں ساہڈا سب دا سانجھا دُکھ اے۔ تے جدھ توڑی ایہہ سماج نئیں بدلدا تدھ تائیں اساں اکلاپے دی اگ وچ سڑدے رہساں۔ باکی جی دی کویتا وی اپنیں آہلے دوالے دی پیداوار اے۔

ساہڈا سماج جیہڑا مرد دا بنایا ہویا سماج اے اوہدے ادب وچ تھاں تھاں تے مردانہ شاونزم دا اظہار ہندا اے۔

وارث شاہ نے آکھیا اے :۔

وارث رن، فقیر، تلوار، گھوڑا
چارے تھوک کسے دے یار ناہیں

تے پیلو ہوری آکھدے نیں :۔

بھٹ رناں دی دوستی
کھریں جنہاں دی مت

تے سلطان باہو ورگے منّیں پر منّیں صوفی کوی دنیا نوں " زن حیض پلیتی نال تشبیہہ دیندے نیں۔ بالی جی نویں دور دا کوی اے بھر کدھرے کدھرے ایہناں وڈے سوچݨ ہاراں ونگر ایہناں مُڈھلیاں سوچاں کولوں اوہناں نوں اپنا پلّہ چھڈاؤݨاں مشکل ہو گیا ہے۔ کیوں جے ایدے وِچ کجھ دوش تے ایتھوں دے طبقاتی سماج دا ہے جدھے ادب وِچ پیار دا مطلب یاں تے صرف تھلّے لگ جاݨاں ایں، جیویں شاہ حسین آکھدے نیں :-

چنگی ہاں کے مندی ہاں
صاحب تیری بندی ہاں

تے یاں فیر پیار دُجے نوں تھلّے لاݨا ہے ۔ یاں اوہدے تے غلبہ پاݨا ہے ۔ ساہڈے سارے ادب وِچ سگوں انج کہݨاں چاہیدا اے کہ ساری دنیا دے طبقاتی ادب وِچ عورت تے مرد دے رشتے نوں انج ای ویکھیا گیا ہے ۔ بھر بالی جی ہوراں ایس شاونزم توں باہر وی گل کیتی اے جیویں کنجری بارے اوہناں دی نظم ایس گل دا بڑا چنگا ویروا اے ۔

نظم کنجری

سدھراں والی رتڑی مہندی،
ہتھیں لا کے کاہدا ہار سنگار،
تینوں،
کسے نئیں دیناں پیار،
سبھ پنڈیاں دے یار
کردے پھرن ویہار!

تے یاں فیر دھرتی بارے اوہناں دی نظم بڑا وڈا پس منظر رکھدی اے۔ دھرتی جہیڑی ماں اے۔ ماں تے دھرتی، دونویں اک مک ہو کے تخلیق کردیاں ہن۔ تخلیق دا دکھ جہیڑا دکھ ہندیاں دی سبھ توں وڈا سکھ اے :-

نظم دھرتی

کملیئے مائے،
ڈک لے اپنیں دودھ دیاں اج دھاراں،
ہن توں جہیڑے،
بچڑے جمیں،
اگ دے گھٹ،
پلادیں..........

دھرتی نیں، ایس ماں نیں، ہن احمد کھرل جمناں اے، دلا بھٹی جمناں اے، بھگت سنگھ نوں وجود وچ لیانا ہے۔ تاں جے اوہدے اے پتر اوہدے ناں نوں لیک نا لادن تے اوہدا چٹا جھاٹا گلیاں وچ نہ رولن، اوہدے دکھ تے بولن!

خالد سعید

پردھان۔ شعبہ نفسیات
اسلامیہ کالج ریلوے روڈ۔
لاہور

۶ر نومبر ۱۹۷۵ء

بُلھے اکھرّ

دَھُرتی

کَملئے مائے!
ڈَک ئے اَپنیں،
دُدّھ دیاں اَج دھاراں،
ہُن توُں جیہڑے بچڑے جَمّیں،
اَگ دے گھُٹ پلاویں،
تاں جے، تیرے جمّے جائے
تیرے ناں نوُں، لیک ناںہہ لاوَن،
تیرا اِچپاّ ڈّا جھاَٹا،
گلیاں وِچ ناںہہ رولن،
تیرے دُکھ تے بولن!

تریگڑا

دیہہ ،

جیون ،

موت !

ہَڑھ

کاغذی چِپّو،
جُھلن چَھلّاں،
بانْہہ ناں بھار سنبھالے،
کون کنارے پالے!

لوک

دِس،
اکھراں دا،
جیبھیں،
دھرکے،
ساہ ساہ پنڈے،
ڈنگدے نیں،
ٹھوکر ٹھوکر
کھنگدے نیں!

قول

شیش ناگ دا،
رُوپ وٹائیے
ڈنگدے جائیے
پیار دیاں سنساراں نوُں،
جگری جگری یاراں نوُں!

"اِکّو الف"

چٹ ورقے ناں لیکاں مار
کوہڑی اکھراں دی پرکار

نکتیاں وچ گواچیں کاہنوں
"علموں بس کریں اوہ یار"

ذات پات دے تیر چلا کے
انساناں دا کریں شکار

وانگ گھیریاں ڈھلکاں مارے
گھور گھٹاواں دی سرکار

ساہ ساہ ٹنگیا جاوے ایتھے
بالی جی سُولی سنسار

جاگدا سُفناں

گل وی زنجیراں دا ساز مُقدّر سی،
اج وی سینہ سنگیناں نال چھلنی اے،
گل وی سدّھراں اپنیں رتڑے سُورجاں نال چمکائیاں سن،
اَج وی آساں والی دھرتی اَٹھّی اے
یارو! خورے تُساں کہیا سی،
نویں فجر دا تارا چمکیا،
نویں رُتاں دے سُورج اُگے،
دُکھّاں دی تصویر دے بُلّیں،
آزادی دے گیت نیں پھُٹے،
یاں میں سُفناں ویکھیا سی،
یاں میں سُفناں ویکھیا سی!

مُنکھ

کاغذی شکلاں،
جھُوٹے ہاسے،
آسے پاسے،
وِچ مَیں کلّم کلّا،
کُجھ دُکھی، کُجھ جھلّا،
سوچاں دے پیا محل اُساراں،
چِیکاں ماراں،
کِسے ناں لیّاں ساراں،
میں فیر وی جی نانہہ ہاراں!

اِک نمانی جہئی کُڑی

کاغذی ہاسے،
بُلیں مَل کے،
کیوں پئی ،نیر لُکاویں نی،
ایویں اِی جِی پرچاویں نی،
میری مَن لے،
رَج کے رَولے،
روگ اَولڑے،
اِنج ای دَھولے،
فیر کِسے نے پرت نئیں پُچھناں،
وال کھِلیرے،
چڑھ بنیرے،
پاپا پھیرے،
کِس نوں وِیکھنی بھالنی ایں؟
کاہنوں جِندڑی گالنی ایں!

کنجری

سدھراں والی رتڑی مہندی،
ہتھیں لا کے،
کاہدا ہار سنگھار،
تینوں کسے نئیں دینا پیار،
سبھ پنڈیاں دے یار،
کردے پھرن ویہار!

بَن بَاس

ویلہ آکھے!
اپناں مَاس ای کھَاے جھَلّیا،
اِنج اِی بُھکھ مِٹاے جھَلّیا،
لوکی جَاپَنُ پَیے مُردار،
کِنج لَیون گے، تیری سَار!

ہونی

گھر دیاں کندھاں،
باریاں،
بوہے،
وانگ چُڑیلاں،
ڈنگدے نیں،
میتھوں ہاسے منگدے نیں!

اَکھراں دی جھاتی

جیوندے کل نوں،
مردے راہیو ،
ایہہ سنیہوڑا دیناں،
اُساں کدی ناں سیس نوائے،
تساں وِی سیس کٹاناں،
دیلہ پئے مرجاناں،
تیراں کروڑ تے اسّی لکھ ہتھ،
ہُن بندُوقاں ہوسن،
تاں جے سُوراں ،
کھڑیاں فصلاں ،
بال نیانیں ،
چِتھ چِتھ سُٹ نہ پاون'
آپے موت سداون!

اُنّیں سو اکھتّر

چار چوفیرے،
چُپاں تنیاں،
کِتے نا ہُنجھ پھڑ کے ساہ،
نا ہُنجھ ہنجو،
نا ہُنجھ ہاہ!

سوال

چار چوفیرے،
جُھلّن اُگّاں،
اَسی کیوں پَالے ٹھَردے،
نا ہنہ جیوُندے،
نا ہنہ مَردے!

قلبُوت

ظُلم دی کاَلی'
اُنّھی رات چوں'
رِسُدا خوُن '
میری جوُن !

سنیہوڑا

ویلہ آکھے،

پھُٹ پو سجناں،

چُپ نمانی،

موت!

جگ

کائی جذبہ نانھ کاری تھیوے،
ایہہ پتھراں دی ہٹی،
نت دا گھاٹا ہوسی بالی،
مول ناںھ وٹسیں کھٹی!

گُنجَل

رَبّ مَرے،
جس جھَلّے دا،
اوہ آپے رَبّ بَن جائے؛
تَڑفے تے تَڑفائے،
رُٹھڑے یار،
منائوناں سَوکھا،
موئے کون جوائے ؟
سُنجے نین وَسائے ،
ہیمنت نال بہاراں جاگن،
کَنڈے کون کھِڑائے ؟
کائی سمجھ نہ آئے !

دُلّے بھٹّی دی یاد

(پنجابی ادبی سنگت دے اکٹھ وچ پڑھی گئی)

ڈاہڈا لال سی جمّیاں پنج دریاواں نیں
قیدی دھرتی ماں دیاں اوکھیاں ساہواں نیں

مُغلاں دے جو راج نوں جانیں غیراں دا
سیس دے بدلے مُکھ دِکھلاوے پیراں دا

نوراں دا بجھ ویریاں ناں نوّیں لاء دِتّا
اوہس نوں باغی، ڈاکو، چور بناں دِتّا

پوستی یارا دس ہاں توڑ نبھاویں گا؟
دُلّے ورگے بیر توں کی اکھواویں گا؟

دس اوہ توراں ورگی شے دا عاشق سی
یاں فیر دھرتی ماں دا اتھرا بالک سی

دس اوہ سجن شاہواں دِیاں تیرا سی
حق دارا کھایاں کوئی چور لٹیرا سی

دس ہاں مظلوماں دے لئی اوہ پیار ناں سی
دس ہاں بھکھے لوکاں دی اوہ سار ناں سی

گھر گھر نقشہ دسّے اج بربادی دا
ساہڈے پنڈ بغاوت ناں آزادی دا

○

احمد کھرل دی یاد

(۱۶ دسمبر ۱۹۷۳ء نوں حلقہ اربابِ ذوق تے پنجابی ادبی سنگت
دے اکٹھ وِچ پڑھی گئی)

چِٹی چمڑی کالا چانن بن کے، وَدھدی جاندی سی
احمد کھرل دی شِینہہ جہی مورت راہواں ڈکدی جاندی سی

افرنگی نوں مان سی اپنیں فوجاں توپاں گولیاں دا
احمد کھرل دی کُلّی کاتی ہِک وِچ دھسدی جاندی سی

اَج تے بُوہے جیلاں دے پئے آزادی نال کھہندے نیں
احمد کھرل دے رت دی لو، کل سورج گھڑدی جاندی سی

کوہڑنے حق نیاں دی گوہڑی چھاں تے پہرے لائے جد
احمد کھرل دے بُل تے سچ دی گھوکر نچدی جاندی سی

مظلوماں دے کُرلاہوے جد ہاکاں مار بُلاندے سن
احمد کھرل دی بازاں جیئی اکھ وجدی گجدی جاندی سی

ظُلم رُتّاں نال لڑدی بھڑدی مردی گلّ جند مُٹیار
احمد کھرل دا پلّہ پھڑ کے، سُولی چڑھدی جاندی سی

بالی جی گئے بُوہے بُوہے، اِک اِک کن سُناؤندے رہیئے
احمد کھرل دی سوچ انکھ، جھڑی کنڈے بھن دی جاندی سی

اُڈیکاں

پھوکاں گُڈیاں پٹولے، ڈھولاں ماہی نوں
سینے لایا سی میں کاہنوں جاندے راہی نوں

تیرے باہجوں تیری ونگ دی اُڈیک وے
رکتے لاویں ناہنہ توں پیار نوں وی لیک وے

کاہنوں، لایا بیبا پیار دا توں روگ وے
بن جھلّی میں مناواں تیرے سوگ وے

چناں سُفنیں چہ آکے پھیرا پائیں توں
کیتا ہویا قول کوئی تے نبھائیں توں

ویکھیں مہنیاں دے لِیڑے نانہہ پوائیں وے
شالا ہتھیں سانوں مار مُکائیں وے

آساں مُکیّاں نانہہ ٹُک پایا پیار وے
بِیبا جِت تیری ہوئی ساہڈی ہار وے

ساڑھ پھُوک دے شکیتاں والی رِیت نی
تینوں مِلناں نئیں وِسّریا مِیت نی

پیار تے وِیہار

پیار عزتاں داہُندا دُشمن جان دے
کاہنوں ایس راہ دے وِچ اساں خاک چھان دے

جیکر عزتاں لُٹاناں پیار دا مزاج اے
اساں رکھ لئی اَج کل ایہدی لاج اے

اساں تہاڈا ای تے لوکو دستُور پا لیا
تُساں مہنیاں دی اگ وِچ ساہنوں با لیا

دَسو کیہڑے پاسے جایئے جا کے کِتھے وَسیئے
جھوٹھ بولناں نئیں آوندا سچ کِنوں دسیئے

ساڑھ گُڈیاں پٹولے اساں کھیڈ ہو گئے
ساہنوں ویکھ ویکھ بھیڑے لوکی اَیویں رو پئے

چُپ دی رِیت

چُپ دی رِیت ہے،
سُنجیاں رہناں،
سنگتاں وچ وی،
کلّیاں بہناں ،
ویلے دی چنگیر دے وِچّوں،
دُکھ چُگناں،
تے کِھڑ کِھڑ ہسناں!

کُھرا

لکھ لکھ اکھاں،
پیلے جُتّے،
رَت کھُرا،
پیّے نپنے آں!

بمب

سنّاٹے دے بمباں،
جگ تے،
ایہہ جیا ات مچایا اے،
ہر بندہ پتھرایا اے!

کال

ڈِھلیاں چھاتیاں،
اِک اِک دُدھ،
بچڑے،
لاشاں،
ماواں،
کھاہن!

لاٹاں

میں سوچاں دی سُولی چڑھ کے ایہو کھوج لگایا
جھُوٹھیاں دی ایس وستی وچ جنہیں سچ کہیا پچھتایا

غم دے گھور ہنیریاں اندر، اوہو چھڈ کے ٹُر گئی
جس مَن موہنی مُورت لئی اَساں اپناں آپ گوایا

مُتھڑا اچّے ورقے ورگا، اکھیاں بند دروجّے
دِل دی ڈوہنگی قبرے کاہنُوں سدھراں چا دفنایا

سُکھ دے سُفنیں اکّیں بھر کے، دُکھ وَتوں چُپ رہنا
کِتھوں دا دستُور اِیہ یارو، کِس بندے فرمایا

ویلہ آیا دُکھ دیاں لاٹاں اکھیاں وِچ پرو کے
لا دیو اگّاں ظُلم دے محلیں کر دیو صفن صفایا

اُنھی دھرتی دے سینے تے میں ہاں جگ مگ شہر
کالیاں فجراں نوں چمکاوے میرے انگ دی لہر

ساہڈے گھر نوں لُٹ کے لے گئے ساہڈے گھر دے راکھے
گھر دیاں بھیتیاں ویکھو سجنوں ڈاہڈا ڈھایا ویر

اسی ہاں ایس دھرتی دے پُتر ساہڈا ویکھو حال
پنڈاں تے شہراں وچ وگدی ساہڈے لہو دی نہر

ویریو آپ تے ظُلم کمایا سُتے شیر جگا کے
توڑ لئے جے ایناں پنجرے تہاڈی نئیں فیر خیر

بالی جی پیا کیوں کُرلاویں پتھر جگ نوں نیر وکھاویں
ایہہ جگ دا دستور اے جھلیا سچیاں دی نئیں خیر

اج دِل والا نِمھاں نِمھاں شور پیا کہیہ
اکھ پتھراں چہ سدھراں دے پُھل کِھڑ پیہہ

بُکھیں رتاں بھری سجری اُڈیک جاگدی
چپ رانیاں نیں سِراں تے ڈوپٹے نویں لیے

متھے چھلاں دی کچھار پئی دِسّے ہانیاں
ساہنوں فیر توں گولچے ہوئے ساہ لبھ گئے

سینہ بمباں وانگوں دھک دھک سا ہٹکدا کے
اَت گھنگھراں وِچ چھنکارے نتیں اور رَہیہ

ہُن ہاسیاں دے گھراں وِچ پیلاں پاواں گے
باکی غماں دے پہاڑ وی تے رَجھ رَجھ سیہہ

تینوں دَبکے مار بُلاویئے نی
ایویں رُعب تیرے اُتے پاویئے نی

اساں کون تیرے، توُں کی ساڈی
کاہنوں تیرے درد ونڈاویئے نی

جے ناں ماہی تے اعتبار آوے
تینوں اوس کدی ناہنہ لاویئے نی

وکھ رہ کے وی سٹ سہہ لاں گے
چل جھوٹھیاں قسماں کھاویئے نی

جدے ملنے دی ناہنہ تانگ رہوے
اوہنوں اکھیوں ڈیگ مکاویئے نی

جے پیار کرن نوں جی چاہوے
اکھّاں کجلے نال سجاویئے نِی

جیہڑا نال مرن تڑپے جھلّیئے
ہتھ اوس کدی ناں وِکھاویئے نی

رَتڑیاں تَندّاں ہتھیں پھڑکے
ڈاہ چرخہ کَت سَاہواں نی

ماہی مُوں نا ہنّہ پَرَ تے جھَلّیے
پیلیاں ہو گیاّں رَاہواں نی

گھر نہ ڈُھکن کِدّرے کھیڑے
نَیں جھلّی اَکھوا واں نی

کاگ بنیرے ، جی پَیا ساڑھے
ہوَکے مار اُڈاواں نی

کُنج کِھڑن اَج بُلہیں ہاسے
ماھی دے گیا ہاواں نی

بھیڑا اُس کے ساتھوں ٹُریا
اوس کِویں سمجھاواں نی

ہو گئی آں اَج کلّم کلّی
گیت ہِجر دے گانواں نی

دُکھاں دی تصویر بناناں سَوکھا اے
دل دے ڈُونگھے چیر وکھاناں سَوکھا اے

وَیریاں ہتھوں سِیس کٹاناں سَوکھا اے
پیار دا سُچّل میت کُھاناں سَوکھا اے

نفرت وَل ناہنہ جھاتی پوَنی آوے جے
پیار دا کیتا قول نبھاناں سَوکھا اے

یاداں دے وَنجارے جے گھر آ جاون
مَن وِچ دِسّرے گیت سجاناں سَوکھا اے

جگ دی رونق ہاسیاں لُٹن جے لاہن لگے
اَکھ وِچ اُجڑے شہر وَساناں سَوکھا اے

پیار دے اَتھے کھُوہ وِچ ڈھیہ کے پیار ہوئی
ہیر تتّی نوں زہر پیاناں سَوکھا اے

شاہواں دا جے زور نانہہ رستہ ڈک لَوے
دُلّے وَرگا شینہہ کھاناں سَوکھا اے

سنگ ٹُر کے وِی پچھتاؤنی ایں
کیوں صاحباں پئی اکھواؤنی ایں

کل پیار دے ہاسے ہسّی سیں
اَج اکھیوں نیر وگاؤنی ایں

میں من تیرے دا میت تے نئیں
کیوں بھلّی بھلیئے پاؤنی ایں

کل دِل نوں خوف وِوانی سیں
ہُن پچھتاوے کیوں لاؤنی ایں

اوہ اکھیاں اوہلے مُسکاوے
جہنوں دِل دے چِیر وخاؤنی ایں

سوچاں دے گُنجل وِچ وی میں کلّا سَاں
اپنیں دُنیا دا میں خوّرے اللہ سَاں

رات ہنیرے آئی اوہ، میں گھَل دِتّا
لوکی آکھدے پھِردے نیں میں جھلّا سَاں

اپناں آپ سنبھالدی یاں پئی توں مینوں
لہَہ لہَہ جَاندا پِچھچی دَا میں چھلّا سَاں

گلدا سَڑدا وقت وی گندی نالی وِچ
خوَرے کِس دیاں سَدّھراں دا میں پَلّہ سَاں

یاں اوہ اَپنیں گل وَیاہ نئیں سکدی سی
یَاں فیر میں اِی بندہ کوئی نِگلا سَاں

صاحباں دا توں بھیس وٹا کے
پیار نوں ڈنگیا پیار رجتا کے

ڑُپو جھلیا نیر لکاہ کے
ویلے دے ہتھ واگ پھڑا کے

پتھر جگ توں کی پیا منگیں
دل دے ڈوہنگے چیر وکھا کے

سُکھ دے بوہے آن کھلوتوں
دُکھاں دی تصویر بنا کے

ایس اُتھرے سنسار نے رَڈیا
بالی جی اج کول بُلا کے

تینوں خوف سی دُنیا ڈاہڈی دا
اَساں تیری دُنیا کی رہندے

گل پہلاں ہی ساری کُھل گئی سی
توں کی سُندی اَساں کی کہندے

سَاہڈا اَپنیں تے اعتبار نئیں
تیرے لارے جھلیئے کیوں سہندے

تیرے کیتے ہوئے قرار چنّاں
تک نال اَساڈے پئے کھہندے

دس پیار بھلا کِس راس آیا
اَساں ایس پواڑے کی پیندے

نیئوں نال ناہنہ ساہڈے لاوناں سی
جے وِچھوڑیاں دے وس پاؤناں سی

کاہنوں نال سَیں ساہڈے توں ٹُریوں
جے پینڈیاں وِچ چھڈ جاؤناں سی

جیہڑی پینڈیاں منزلاں سَبھُ بُھلّی
اوہس ماہی کی سمجھاؤناں سی

چھَڈ، پیار سیاپے کر نفرت
جے اجّ اِی توُں پچھتاوناں سی

کُجھ اگّاں دے بُک لے آوندی
ساہڈے دوار جے جھیلئے آوناں سی

کاہنوں پیار دی الفی پَا آیئوں
ساہڈے چیراں لُون جے لاوناں سی

میںنوں راون وانگ چا خاک کیتا
ہتھیں اپنیں پیار کُہاوناں سی

کاہنوں کھیڑیاں دے سنگ ٹُر بھُلیوں
جے توں رانجھنا پیار سکھاوناں سی

اساں پیار تیرے نوں کی کردے
یاداں تیریاں مار مُکاوناں سی

میں جھلیّاں وانگ رہواں پھردا
ایہو پریم میرے دی بھاوناں سی

میرے پیار دا رُوپ ناہنہ لُٹ دیوں نی
جے توں صاحباں بھیس وٹاوناں سی

جھُوٹھا جوبن ئل مُتھڑے توں کس گبھرُو نوں خوار کریں گی
دُکھ ولیئے دیویئے دَس بھلیئے، ہُن کس پاسے لاچار کریں گی

بَندے کھانیئے جی سڑیئے، نی اِکلاپے دیئے ڈَینیں سُن
اوہ جیوندے جی مَرجاویگا، توں جس کملے وی پیار کریں گی

چن رُکھّاں اَوہلے لگ جاوے، تیرے ڈر توں جیوندیاں مُک جاوے
ایہہ جان کے سوہنیئے صُورتے نی، توں جھُوٹھے قول قرار کریں گی

تینوں ویکھ کملا جاوے اوہ وانگ برف پتھرا جاوے
نی صاحباں گشتیئے گوریئے نی، توُں جیون نوں سنگسار کریں گی

تیرا دیورا کاہنوں گھر آوے، تینوں ویکھ کے سہمیں ڈر جاوے
نی مہنیں دیندئے بھابیئے نی، توں ہر رانجھن نوں خوار کریں گی

اَکھراں دی ردّی دے اندر مر گئے کئی وِچار
میں کیوں تڑفاں ایہہ جئی سوچے جس دا نئیں اُتار

ٹُٹ گئے بُجھ گئے، پیار دِی کالی راہ اندر
ہَسدے وَسدے سُنجے ہو گئے یاد دے اُتھرے تار

رَتڑے پھُل سرہانے رَکھ کے ٹُرپو جھلیئے رانیئے نی
تیری لاش نوں چُکن آئے تک لے اَج کہار

میں تے کھُبیا سوچاں اندر لوکاں فاتحہ پڑھیا
میرے مَرن دی خبر لکوئے چھَپ گئے اَج اخبار

کی دَسئے تینوں چھڈن اُتے کیوں ہوئے مجبُور
جھوٹھا تیرا پیار نماناں جھوٹھے قوَل قرار

جھوٹھی پیار کہانی جھلیئے جھوٹھے مٹھڑے بول
اکھراں دی پا جھاتی لوکی لیندے بدن پھرول

اج دے رانجھن کیدو ہوتے، اج ناں ہیر اکھوائیں
ٹٹ جاوے گا مان تیرا نی، بجھ جاون گے چوہل

وانگ چڑیلاں وال کھلیرے پھردی رہی ہر بنّھے
پر ہُن تائیں بوہڑیا نیئوں، میرا کملا ڈھول

ڈک اتھرو نالے توڑ ہجر دے باویاں نوں
پیار دے بھجّے پھُل نمانیں انج نہ جھلیئے رول

متیاں ڈاہڈا ساہتھوں رسیوں پر اپنی من سوہنیا وے
بُلھیں بھانویں جندرے لالے، اکھ دی کنڈی کھول

کی رکھیا پیار سوغاتاں وِچ
لہو بلدا سُنجیاں راتاں وِچ

چل قبراں وِچ گھر کر لوئیے
کی لبھناں دُھندیاں باتاں وِچ

اَج نچدیاں پھردیاں لاشاں نیں
تک پیندے وَین براتاں وِچ

ایس شہر تے راج بلاواں دا
رَت وَرھدی ایہہ برساتاں وِچ

کِتھے لُڈیاں سَدھراں لَے ٹُریوں
بگھیاڑ کئی نیں گھاتاں وِچ

دِل دی نگری قبرستان وساؤنا سی
اکھوں کِر دِیاں، ہنجواں کُجھ سمجھاؤنا سی

میرے گھر دِیاں کندھاں اُتھر وَاتھر وَیں
وانگ، ہنیری ڈُھکیا اِک پرُوہناں سِی

رات دے کوٹھے نیں سر کڈھ کے، وِیکھیا جو
اَج دی بُگل اندر اِک کھڈونا سی

کنجری بن کے بُوہے بُوہے خوار ہوواں
مینوں سجناں ایہہ جیہا رنگ وکھاؤنا سِی

دل دے چھڈیا مینوں خورے ایس خاطر
مگروں اپنی جندڑی نوں بُجھ لاؤنا سِی

اَج دے مُبھکھاں مارے لوکی ڈُلیاں دا راہ تکدے نیں
ایس اُڈیکے کملے سجن راہواں تک تک تھکدے نیں

کِس نوں جا کے پیڑ وکھائیے کِس دے اگے وَین چاپائیے
کوئی نئیں جیہڑا سمجھے ساڈی ایویں رِیتاں پھکدے نیں

جندڑی دا ایہہ بھارسی ڈاہڈا ایسے خاطر ٹُٹیا لک
کھوتیاں دے پنڈاں دے کامیں ایویں کدی وی تھکدے نیں

لاشاں دی پنڈ موہڈے دھر کے، منزل منزل رنگ دیاں
پیار دے اوکھے پینڈے لوکی ایویں وَدھ وَدھ ڈکدے نیں

کھیڑیاں دے وچ وِچھڑ رانجھن تک لے، کن پڑا آیا
کی دساں تینوں ہیرے تتیئے، روگ اولڑے شکدے نئیں

چار چوفیرے ظلم دے ڈیرے پگ پگ ٹنگے پھاہ
گھُوکن شاہواں دے للکارے دُتیا ہِک وِ دھاہ

صاحباں سُفنیں وِچ کُرلاہوے روروہاڑے پاوے
اِلاّں ماس تے گھیرے گھتّے مرزیا تیر چلا

سُکھ دی وَرشا جے کر، وَس وِچ تیرے نئیں
سڑ جاوے لکھ، کنڈا میرا، ربّا اگ ورھاہ

رانجھن وِنجلی والڑیا ہُن جے توں میری منّیں
ڈھیہ جاہن چُپ منارے سارے ایہہ جئی تان سُنا

زوری اَنھ مچاندی دنیا مظلوماں دے ھاڑے
ویلے دا چکّہ پیا آکھے بالی جی ہُن ہٹاہ

وِدھ کے، جان گُھٹاون، بھیڑیاں، ڈک لے سدّھراں بالڑیئے
ہنجواں دے ہڑ، رُڑھ جاویں گی، بن کے چندری گالڑیئے

ڈُب جاواں گا کسے گھڑی وی، فجراں دا میں تارا واں
ہور وسیبا کرلے کدھرے، اَج توں راتے کالڑیئے

پیار ہنیریاں اندر ڈُب کے، کوئی کدے ناں اُسرے نی
سُک جاویں گی، مُک جاویں گی من جا بھولئے لالڑیئے

ہتھ وَل ہتھ وَدھا کے ٹُریئے کنڈ نال کنڈ ملائیے نی
اِکلاپے دے ویہڑیاں اندر ایویں جند ناں گالڑیئے

پگ پگ راہواں بھالن تیریاں، مَن دے بھڑدے سُفنیں نی
ساہڈے ول وی پھیرا پائیں اِک واری ھریالڑیئے

رات، ہجر دی ڈوہنگی ہوئی بوہڑن والا بُجھیا نیئں
نَین نمانیں، بنجر دِسدے ہُن تُوں ساہواں بالڑیئے

منیاں میں ای جھلا ڈِٹھاں وانگ، ہجر دے کلا ڈِٹھاں
بالی جی تے کی پئی ہسیّں، آپوں دُکھاں تا لڑیئے

جِندڑی میری کر گیا روگی سوچاں دا پرچھانواں
ہر بُوہے تے جندرا وجیا کِس دروا جے جانواں

ظلم دے شاہواں اگے جھکناں تہاڈے پنڈ دی ریت رہوے
میں ہاں اَج دا دُلّا بھٹی کیوں ناں سِیس کٹاواں

جی چاہوے ہر پاسے اگّاں لاشاں ہاڑے وَین
برفاں بھجی دُنیا تے میں بلدے شہر وساواں

انجھی قیدی میں ہاں سچ دا اَت دے جابیو سُن لو
سُولاں دے کنڈیاں تے چڑھ کے میں کاہنوں گبھرانواں

اَج ای کُجھ اکھّاں کھُلیاں اَج ای من پیا چاہوے
ظُلم دے بونے باویاں نوں چا بالی جی تڑفاواں

میں ہاں گال نمانی ہوکو میتھوں ہر کوئی سنگے
پاسیوں جیہڑے لنگھ جانواں میں اوہو پاسا ڈنگے

ہر جھولی پئی خالی جاپے ہر متھڑا سُنسان
جندڑی دا دھتکاریا ہویا کس کولوں کی منگے

ایہو سوچ مکاندی جاوے جی میرا ترفاندی جاوے
میں ہاں کلم کلا قیدی اک واری کوئی کھنگے

دُتے وانگوں شاہواں ہتھوں کھل لہانی پیندی اے
آساں دے اُتھر پے پینڈے کوئی سوچ سمجھ کے لنگے

چٹے ورقے وانگ حیاتی ایہو سوچاں تن دی رہی
مینوں وی سدھراں دے لہو وچ کوئی تے آکے رنگے

اکھ دی بجلی اندر کاہنوں پیار دا روپ لکاویں
توڑ دے ریت منارے سارے ظلم توں کیوں گھبراویں

جگ جگ واری جاوے تیتھوں ویلے دی مٹیار
پور پور سنگین بناں لے، دکھ دکھ گاٹے لاویں

دکھ دے امبر تارے سارے سڑ بل کولا ہوون
چانن چانن مکھ توں جیکر اگ دا نور وساویں

کملیا ڈھولیا بھولیا سجناں، ایس پتھر سنسار چہ کیوں
مٹی دے اسماناں اندر پل پل آس اڈاویں

زنجیراں دے نخرے سارے آپے ٹٹ مک جاون
رت جوبن دا لاکے بالی جے اج ھد اگاویں

کیوں دُکھ دا بدّل ہٹ جاوے
کیوں سُکھ دی رَانی مُسکائے

ایس آپو دھاپ دی نگری وِچ
جہناں پرِت کے تکیا پتھرائے

پوہ وانگ اَخیری سُوئیاں نیں
ساہڈے لُوں لُوں وِچ کئی پھٹ لائے

اُوتھے جادو ٹُوناں نئیں چلدا
جتھے آپ ای گل وِچ پھاہ پائے

اَساں چِپڑیاں پھلاں وِچ ڈُبدے
کوئی کنڈیاں دے چا راہ پائے

ناں غم دے گیت سُناں بالی
اے لوک خُوشی دے دھرپائے

کَد تائیں رتڑا ناچ نچاون غم دِیاں چھوّیاں بلماں
بَچ کے مُول ناں جاوے کِدھرے ظلم دا اپھڑ لوگُماں

اَکھیاں وِچ سنگیناں اِشکن متھڑے تیز گنڈاسے
اَکھراں دا اسنسار بناں کے، کاہنوں لاویں پُلماں

ویلے دی ٹُڈھڑی وَاجاں نے نِت اے رَولا پایا
اَت دے تھاں انگیارے لے کے سارِھوفِیری جَلماں

وَیری اَنت جَڑاں دے اندر سبھے بھجے دُھسّن
ہُن توں زہر بناں لو سجنوں رَت وِچ بھجیاں قلماں

بالَی جی ہُن دَڑ وَٹ کاہدی جاگو اَکھیاں کھولو
کوٹھے کوٹھے بھانبڑ بالے جَانن جَانن عَلماں

اکھراں دے ہنجواں وچ برج منارے سن
امبر امبر چانن دے لشکارے سن

سوچاں دے رکھاں تے پھل عنابی تک
سڑ بل جاندے چُپّاں دے ونجارے سن

سکھاں دے وسنیک وی راتی جاگدے رہیہ
دکھ دے سنگل ماہڑے جیئے للکارے سن

اُچے شملے دی اَت ہُن تائیں سڑدی اے
پیریں رُلدی چُنّیں وچ انگیارے سن

ودھیاں توں ایس بھوئیں دی پیاس بجھاون لئی
گھڑ گھڑ لہو جو دھر دے رہیہ، سنیارے سن

وَیلے دے سنگیت دی ڈَاہڈی ریت کھوے
مارے گئے اوہ لوک جیہڑے ہنکارے سَن

پگ پَگ ٹنگیاں پھاہیاں دین گواہی اَج
بالی جی دے بول بڑے سُچیارے سَن

○

اگّاں توں جِند چھُڑاندے اُو
برفاں وِچ ڈُب دے جاندے اُو

کل قسماں ساہڈیاں کھاندے سی
اج زہر دے گھُٹ پِواندے اُو

اسیں مُڈھ توں پیار بھُلا بیٹھے
یاداں دے تار ہِلاندے اُو

ساہنُوں مویاں صدیاں بِیت گیّاں
ہُن ہاڑے کاہنُوں پاندے اُو

جو ہوناں سی سو ہو گیا
کیوں بالی جی پچھتاندے اُو

○

رنگ برنگے سُفنیں اِنج بُھلا دِتّے
مُڈّھوں اَنّھیاں قبراں وِچ دفنا دِتّے

میں تے چارہ لایا پیار نبھاون دا
راہ وِچ آئیاں ڈَیناں ہوش بُھلا دِتّے

کِس نے سوچ دے بُجھدے بلدے سُورج وی
برف دے گھُپ ہنیرے وِچ لُکا دِتّے

سَدھرّاں دے پھُلّاں وِچ ہَسدا رہندا سی
کِس نے وَین اَساڈے گھر وَسا دِتّے

میرے گھر چوں اِک پروہناں ٹُریا سی
کنداں بُوہے باریاں اوس رُوا دِتّے

اِکلاپے دی سُنجّی چُپ اُداسی نے
بالی جی نُوں رُوگ اَولڑے لا دِتّے

سجناں سنگ جُدائی کی
خلقت چھڈ خُدائی کی

سوہن سُہپّن نیئوں رہندا
ایڈی وی وڈیائی کی

گورا گورا تپدا مُکھ
پلکاں ہیٹھ سیاہی کی

موت ویاہون ٹُریاں ویرا
دس ہاں واگ پھڑائی کی

دل دی ایس کچہری اندر
بالی جی شُنوائی کی

اپناں آپ گوا چا لبھیا کوئی وی ناہنہ
خالی قبراں پوجاں، دبیا کوئی وی ناہنہ

مینوں مان سی تیرے انگ دے چانن دا
پر جد گھر سجایا پھبیا کوئی وی ناہنہ

دوری بیٹھ کھلوتے توں ئیں تکنے ساں
قولاں دی مجبوری نبھیا کوئی وی ناہنہ

ساہنوں چا سی چیراں ادبلے وٹن دا
تن وچ سولاں وانگوں کھبیا کوئی وی ناہنہ

ساوی رت وی پیلی بہہ کے جھڑ گئی ایہہ
بالی سوچ دے باگیں، ہسیا کوئی وی ناہنہ

جَد دا ماہی وَسیا دُور
ناہنہ اَنْبیاں ناہنہ ڈھٹیا بُور

سَدّھراں دا سِر ناٹواں آکھے
آس دا کَچ کھڈّونا چُور

دِل دے سُنجے تار بُلاون
سَجناں اَج جُدائیاں پُور

آ سینے لگ ماہی میرے
اَنگ بھجاوے ڈِگدی پھُور

مَسّی رَین دا ہاڑا کاہدا
بالَی جی جد بُجھیا نُور

نِت کُونج وِچھڑ کُرلائی اے
ہر میل دا اَنت جُدائی اے

کِنّوں تاہنگ دے لیڑے راس آئے
تَن ڈھلیا جان گوائی اے

وِشواش دے کھاتے کِنج لگدے
کی، جِت کے، جِند ہرائی اے

دُکھ پَنج پَنج پھَن کھلیردا اے
اساں شوق دی بِین وجائی اے

کی، لبھیا پریت نمانی نوں
شگناں نیں سُولی چاڑی اے

چُپ چِلتر مَن وِچ کھُبدی سی
بالی جی رنگ لیائی اے

چھم چھم ہسیّں، کھڑ کھڑ روویں
کول سجن، کیوں دُور کھلوویں

سنگت دی پر چھتّی، کاہنوں
اِکلاپے دے ھار پروویں

اَیڈی وی، کاہدی مجبوری
گل کریں تے چُپ چُپ ہوویں

بلدی ریت سمُندر جاپے
سِکّ دے پانی آس ڈبوویں

ویلا آپ جگاون آیا
باگی جی ہُن کد تائیں سوویں

جھانجر چُپ ، چھنکارا چُپ
شیشے دا لشکارا چُپ

دھرتی دا اَج لُوں لُوں گُنبے
وَستی چُپ، وَنجارا چُپ

اکھراں دی سُنسانی آکھے
چِٹھی چُپ، ہرکارہ چُپ

میں کی جاناں بول بُلارا
لوکاں دا وَرتارا چُپ

باگیں اُڈدی کھیہ پئی کُوکے
شبنم چُپ انگیارا چُپ

بالی جی دا حال کی پُچھیں
امبروں ڈگیا تارا چُپ

آ جا بھُل کے دلبر جانیاں وے
اکھاں سِکن تیری اڈیک اندر

ٹُٹے مان حُسن دیاں گوپیاں دے
کائی پُوجا تے کاس دا پریت مندر

کِنوں دسیئے منّیں گا کون ساڈی
ساوی سِک پرتاہنگ دے نین بنجر

ہوئے لکھ دے ڈھیر کئی نک نقشے
ڈھلے وچ ہنیریاں مُکھ چَندر

بائی عشق دے منکے نا ہُنہ پھیر مُورکھ
مٹے وارث نا ہُنہ لبھے سَخی سَنجر

اکلاپے دی کُنڈلی جُڑ گئی
پیار ہویا تے جندڑی کھُر گئی

باہجھ تیرے اکھ کرے شکیتاں
توُں آیوں تے پُتلی رُڑھ گئی

سَلوے رُکھ دے ہیٹھاں بیٹھے
توُں پُچھیوں تے چھاں وی تُر گئی

ساہتھوں منگدی مان تران
روندی روندی جھلی مُڑ گئی

سِک دی کنجری پائے دھمالاں
بالی جی اج آس وی تھڑ گئی

لوکاں بھانویں سادھو بن کے چنگے رہیے
چم دی چادر تانی فیر وی ننگے رہیے

نفرت بین وجاندے خورے پنج جاندے
پیار وِچ صاحباں سپنی ہتھوں ڈنگے رہیے

گلاں دی مٹیار دے رونے سُندے کی
جیہڑے چپ خموشی دے نال منگے رہیے

کھولکے تینوں چہرہ اپناں تک لیندے
ایویں شوخ بجھارتے تیتھوں سنگے رہیے

نظروں ڈِیگیا ساہنوں عِزّت دار ہویوں
تینوں مَن وِچ رکھیا یار لفنگے رہیے

دُکھ بتی دیاں لاٹاں اُتے ڈھیہ کے وی
بالی کُندن ہوئے، وانگ پتنگے رہیے

آن دا لارا لا کے، دِلوں بھُلاناں نی
بِکھدے تیتھوں وعدہ توڑ نبھاناں نی

ختم تیرے تے ڈِینیں پیار کہاناں نی
لا کے پھَٹ ہجر دا مُڑ پچھتاناں نی

جاویں نا ہُن کلّیاں کر کے، سجناں وے
راہ وِچ چھڈ کے، اِنج تیرا سمجھاناں نی

ہوکیاں وِچ ڈبو کے کھڑ کھڑ ہسیں نی
وَس پئے گا تیرے نِت کُرلاناں نی

ساوی رُت نوں مُڑ کو مُڑ کی کر گیا اے
تیرا بالی جی نوں کول بُلاناں نی

کی ویلے نوں ڈک کے کھن
ساوے رُکھ تے بنجر نین

اکلاپے وِچ ننگے ماس
کرلاہٹاں دے وَٹّے پین

چپ بیڑی وِچ بیٹھے سنیئے
سِکدے گھاٹ ہِجر دے وین

پیار دی گلّی وَسدے جیہڑے
پچھتاوے دِی شُوکر سہن

اپنے آپ توں ڈردے لوکی
کی سنگتاں دی چھاویں بہن

پنچھی ہاں کِس ذات دے بائی
وستوں پایئے، ٹُٹ جاہن ٹہن

دِل ہووے اکتائے وی
سجن یار منائے وی

دُکھ ہووے تے بولے وی
سُکھ ہووے چھپائے وی

واہ ہووے تاں جھلّے وی
سُنجے پھُل کھڑائے وی

کنڈے کیوں ناں ساوے تھیون
بدّل مینہ ورسائے وی

بالی پیار بنایا پتھر
ہنجواں ہار رُلائے وی

سُورج وانگ نکلدے نئیں
پتھر چِت، پگھلدے نئیں

کندھاں نال کیوں ماریں ٹکراں
وگڑے یار سنبھلدے نئیں

شیشے دا ہُن کی بھروا سا
خواب انیک نئیں پھلدے نئیں

کالے باگیں دُکھ کردے نیں
ہاسے ایس فصل دے نئیں

کنڈیاں دے ونجارے رہیئے
رُتاں وانگ بدلدے نئیں

سُنجے باغ تے سُنجے رُکھ
سُنجا چندر ماں دا مُکھ

لوکاں دی کی سُنیئے یارو
سُنجے ہاسے سُنجے دُکھ

سُنجے بال اَیانے سارے
سُنجی دھرتی ماں دی کُکھ

سُنجی روٹی سُنجا پانی
سُنجی پیاس تے سُنجی بُھکھ

سُنجا پیار تے سُنجی نفرت
سُنجے روگ تے سُنجا سُکھ

سنگت بین وجائی دُکھڑا پایا اے
اکلاپے دی سپنی ڈنگ چلایا اے

نال ٹرن دے لارے جی پرچاندے نئیں
جس دی راہ وِچ تکیا، اوہ کترایا اے

جھاتی جھاتی سُولاں وانگوں چبھدی سی
منزل منزل جگ سارا پتھرایا اے

ہجراں دے پھٹ نہُندر نہُندر جگدے رہیے
ویلا ساہنوں گھڑ کے نِت پچھتایا اے

اکھراں دی روشنائی پھِکّی پے گئی اے
جد دا کالی چُپ وِچ گھر وسایا اے

سڑبل کولا ہوون گے مُک جاون گے
بائی جی نال دُکھاں متھا لایا اے

چیکاں مارن چُپ دیاں چیکاں
لمیاں ہویاں، ہور اُڈیکاں

کی کجّاں کی کھولاں اَج میں
گُنجل ہویاں دُکھ دیاں لیکاں

توں ٹریوں تے جھولی پہہ گئے
کالے دن سُنسان تریکاں

ساہڈے ول جد جھاتی پائی
دِسیا گھمن گھیر رفیقاں

سَاہ دی ڈور ناٹھہ چھڈیں بالی
ونڈیا کُل سنسار شریکاں

لکھاں جیئے رُکھاں تے پیار وسایا سی
کالک کُلّی، کالک دیپ جگایا سی

اوہو کنڈے دل باگے دا مان ہوئے
اکثر جنہاں پیار دے وانگ ستایا سی

یاد دی ٹھیکر بن کے، جند دے نال ہویا
جیہڑا سِکّہ ریجھ دے مُل گوایا سی

سِک دے انّھے کھُوہ وِچ ٹھٹھے سڑدے رہیے
سدھراں دی کنجری نے ناچ نچایا سی

من مورکھ دا انگ انگ کھردا جائے اَج
بالی جی چھلاں نوں میت بنایا سی

لوکاں دی منّیں سرکار
اپنیں وات وی پچھ لے یار

رسماں دی پئی رَنڈی نچّے
ٹُٹ گئے سارے قول قرار

دن دی رانی دے دہائیاں
پھیتی پھیتی ہار شنگھار

خاک اُڈاوے وا دی گھوکر
کی جتیئے، گل پائیے ہار

چھڈ سوچاں دا پلڑا باؔلی
مُورکھ کاہدا پیار ویہار

اکھراں دی پنڈ موہڈے کاہنوں
لوکاں کَن کٹائے نیں

راس آئی نانہہ آدم جُون
پتھر انگ بنائے نیں

سبھے ورقے کالے کر کے
اُتھرے بول لُکائے نیں

وار تیرا نانہہ جاوے خالی
کچ دے کُرتے پائے نیں

سُکھاں دے رُکھاں توں بالی
دُکھ نے پتر کھائے نیں

ساہواں دے بُل نِمھے کھِلرے نیں
دِل دے ویہڑے روگ اجہے نِسرے نیں

نکتے نکتے کالے ہڑھ دے پتن توں
اکھر اکھر لاشاں وانگوں اُترے نیں

نیندر نیندر زخمی راتاں سُنجیاں نیں
رُتاں بجھے خواب جدوں دے اُسرے نیں

من شیشہ تے نِت دا خالم خالی اے
اکھاں اَگے رنگ ہزاراں وِکھرے نیں

پتھر پتھر یاداں اندر ڈھلدے رہے
بالی جی اِنج پیار کدی وی وِسرے نیں

وَا آوے تے جھولن جھوٹے
اَکھ باگے وِچ سِک دے بُوٹے

گھوکن چِیکاں وانگوں گُونجاں
بھن چھڈے نیں چپ دے ٹھُوٹھے

پتھرائے وی نت پئے پھڑکن
ساہ دے پنجر ڈاہڈے کُوٹھے

گُنجل گُنجل سوچ ناہنہ سُلجھے
دل دل کھُلدے کھچّے سُوٹے

گُجھے نگے بول وی کاہنوں
بالَی جی سَبھ اکھر جھُوٹھے

بجلی وانگوں لِشک وکھا
ہُو نِجھ ہنیرے کھلّن ساہ

گدّا پا کجھُ لاڈ لڈا
پُنگرن خوشیاں کِھڑن چا

پتھر پتھر گیت سنا
لہو لہو ڈبا ساز وجا

کاغذ کاغذ اُڈّیں کاہنوں
رنگ برنگے جال وِچھا

بانجھ زمیناں ہریاں ہوون
یاں فِراگ دا چھٹّا لا

ایویں اپنی ٹور بھلاویں
بالی جی توُں نت برُا

اکلاپے دی بھینٹ چڑھائے
میلے ٹھیلے سنگت سائے

تھل بستی وِچ کُلّی پا لئی
کیہڑا ساہڈی پیاس بجھائے

چانن چانن جگ مگ کر دے
رنگ برنگے بھیس وٹائے

سُنجا گھر کوئی کچی نیندر
رمکے رمکے آن جگائے

اپنیں آپ نوں جندرے لا کے
بالی جی نوں کول بلائے

وچ بھلیکھے مرزے کھُر گیئہ
مُندراں پا کے رانجھے ٹُر گیئہ

سسّی ریت دی سیج سجائی
پُنّوں وچ تھلاں دے بھُر گیئہ

سوہنی شوہ دریا وچ کُوکے
سجّن ویکھ جھناویں رُڑھ گیئہ

کانی ٹُٹّی، ہک وی پھٹّڑ
صاحباں پیار دے ہاڑے تھُڑ گیئہ

باہی جی کی وَلّ ولیویں
سبھ رستے اک راہ وَل مُڑ گیئہ

رُت کھِڑی رَل بہن نوں ترسن
ساوے پتر ہُٹہن نوُں ترسن

دَنداں جیبھ نوں چِیتھ چھڈیا اے
نین اَجے وی کہَن نوُں ترسن

ہاہ ساہواں وِچ کھُبدی جاوے
جھوٹھے ہاسے وین نوُں ترسن

برفاں اندر سُنگڑے سوُرج
دھرتی اُتے لہن نوں ترسن

مرزے ویر بلاوا آیا
اکھاں صاحباں ڈین نوں ترسن

سوچاں دی سوُلی تے ٹنگے
باَلی جی اُج کھبن نوں ترسن

لگھاں ئُل ناہنہ جان گوا
جا! بیبا کوئی گھر وَسا

رَتّے پھُل گلاب کھاون
پیار ناہنہ بھیون اُجڑے چا

میرا تیرا میل وی کاہدا
توں سُورج میں گھور گھٹا

کی پلکاں وِچ کجیئے تینوں
نین انگیارے تاہنگ سُواہ

قبراں نل کیوں متھا رگڑیں
ہور رکتے جا ساک بنا

اکلاپے دے جنگل بالی
لُوں لُوں چیرے تیز ہوا

جیون دے دُکھ ماپن لئی
ساہواں دی پُرکار پھڑی

رونق دے بازاراں اندر
فیر لگی سنسان جھڑی

ٹھہر! نراشا رانی ٹھہر
من دے بُوہے آس کھڑی

اکھراں دی الماری کاہنوں
چُپ دی سینی آن لڑی

اپناں آپ گواچا ڈٹھے
ڈاہڈی مستی رات چڑھی

پتناں تے طوفان کھلا
چھلّاں دے وچ ڈیرے لا

دھرتی پیراں ہیٹھ نئیں
جیون کریئے وانگ خلا

پانی اُتے نقشے کاہدے
ریتاں تے سنسار وسا

پتھر پتھر بھیس وٹائیے
ساہواں والا اے نت ستا

رُسیا رُسیا جاپے ساہتوں
لبھدے پھریئے ہور خدا

بول بُلارا اُکھڑے ذات
چپ ونجلی دی تان سنا

کرچی کرِچی ہوسیں بالیؔ
بچ وستی نانہہ سنگ اٹھا

وگدیاں واہواں آیاں رُتاں دیاں بھریاں
اج دے متھے تے سائیاں لالیاں نیں چڑھیاں

ویلے دیاں اکھاں پتیاں بٹ بٹ ویہندیاں
چُپ دے دھماکیاں چہ بمباں دیاں جھڑیاں

سُکھاں دیاں موُنیاں پیلاں پتیاں پانڈیاں
دُکھ دے بنیریاں تے سدھراں نے کھڑیاں

اَنھّے طوفاناں آہڈا راہواں وچ لایا سی
اساں وی تے لاٹاں پائیاں سچیاں تے کھریاں

عملاں دے چانیس داڈاہڈا لشکارا ایہہ
ٹٹ بجھ جاندیاں نیں اَت دیاں کڑیاں

ویریاں دا خورے اخیر ہون والا اے
سِک دِیاں اکھّاں وِچ تاہنگاں دیاں لڑیاں

رات دے سنّاٹیاں چہ آ گیا بھچال جَد
باہی جی دے ناویں سبھّے چھلّاں گیاں مُڑھیاں

منگویں بول تے سوچ اُدھاری
کی چاہیے ایہہ جند وچاری

چندرے نام نمُوج دی خاطر
گمنامی دی چدّر پاڑی

سُکھّاں دا دنداسہ مَل کے
ڈُکھّاں دی اے مانگ سنّواری

اکلاپے دے چھتّے اندر
سنگت رانی ، ترڑفی ، ہاری

چاہیے پیر ، تے ڈولن لگے
کیکر توڑھ نبھاندے یاری

رانجھن ٹُلّیاں نال سنبھال
ونجھلی ونجھلی ہیر سیال

کچّے پچّ کما کے چھڈے
لَے ڈُبّے سوہنی مہینوال

پُنّن پُنّن واج ناں مار
سَسّیئے ریت وِچھائے جال

کانی کانی ٹُٹدا جاویں
مرزیا جھَلیا پیت ناہنہ پال

پتھر وڈھ کے، پتھر ہوسیں
بالَی جی ناہنہ سدھراں گال

چھلّاں وِچ کنارا کریئے
بیڑی ڈوب نظارا کریئے

ریت تھلاں دا پُچھے کوئی
اپنے وَل اشارا کریئے

چُپ دے لیڑے پِنڈے لشکن
لیکر بول بُلارا کریئے

پتھر ذہن، کی تانے بانے
خالی ورق گزارا کریئے

ویلے دے مندر دے اندر
سدھراں پھوک نتارا کریئے

اپناں آپ ای آہڈا لاوے
بائی جی کی چارا کریئے

ناں پرتن دیاں راہواں وتے مڑ گئینہ نیں
خالم خالی پنجرے پنچھی ـــــ ٹر گئیئہ نیں

چھلاں دے گھیرے توں ڈر ڈر جاناں کی
کئی راھی تے وچ پتّراں دے رُڑھ گئیئہ نیں

تینوں قسماں پاون دی ناں لو ہڑ پوے
بُلیاں دے بُوہے تے آپے جڑ گئیئہ نیں

پچھدے سنھ ہئی من دی وستی اُجڑی کیوں
ہنجو وی سنسانی وانگوں تھڑ گئیئہ نیں

ہن کس مان تے آس ویا ہون آوگے
بالی جی تے وانگ تھلاں دے بھُر گئیئہ نیں

اج وی پریم کہانی لکھدے
گنجھل گنجھل معانی لکھدے

جیکر سچ دا پلڑا پھڑدے
تینوں چُپ دی رانی لکھدے

لوکی جیکر پچھُدے تیرا
تینوں اپنا ثانی لکھدے

جیون دا اج مان ودھاندے
نسلاں دی قربانی لکھدے

چھڈ کے ساہنوں جند ویہانڈل
سجناں تینوں گیانی لبھدے

دلَ دی گل جے دسّے تہانوں
ریتاں تے ویرانی لبھدے

جمدے بالی بُڈھڑے تھی گئے
کیویں فیر جوانی لبھدے

ہاڑے

تیری یاد دے ہُلارے جدوں آوندے
پَل صدیاں نوں ڈنگدے جاوندے

دین مہنے مینوں سکھیاں سہیلیاں
اکھاں کس چندرے دے نال میلیاں
کیویں دساں ماہی راہواں وی وکھاندے
پَل صدیاں نوں ڈنگدے جاوندے

وانگ جھلّی میری کھلری اے چال وے
کدی آ کے چناں مینوں توں سنبھال وے
ایہ وچار میرا من پئے دکھاوندے
پل صدیاں نوں ڈنگدے جاوندے

خورے کیہڑا ٹٹ پینیاں اوہ دیہاڑا سی
جد پیا جی نوں پیار دا پواڑا سی
اَج بیٹھوں لو کی پلڑا اچھڑاوندے
پل صدیاں نوں ڈنگدے جاوندے

کاگ مار دا اڈاری اُڈ جائے نی
میرے ماہی دا سنیہا کیوں لیائے نی
ایہو سُفنے پئے آکے جی ستاوندے
پل صدیاں نوں ڈنگدے جاوندے

اَج گُڈیاں پٹولے پئے ہسدے
مینوں ماہی دا ناں نہ پتہ کوئی دسدے
ہنجو اکھیاں نوں پئے تڑفاوندے
پل صدیاں نوں ڈنگدے جاوندے

اکھیں رڑھکے ایہو ای چناں شک وے
کیتا پیار دا توں ساڈے نال ٹک وے
ایہو سوچ سوچ دِن پئے لنگھاوندے
پل صدیاں نوں ڈنگدے جاوندے

سنہوڑا ماھی نے گھلیا اے
اوہ وانگ بدّل ٹر چلیا اے

ایس ہجر دی کالی رات اندر
ساہڈے ہنجواں دی برسات اندر
ماھی بن کے چانن کھلیا اے
اوہ وانگ بدّل ٹر چلیا اے

جی چاہوے اکھیاں کھول دیاں
کجھ پی جاواں کجھ ڈوہل دیاں
اج کِس درواجہ ملّیا اے
اوہ وانگ بدّل ٹُر چلیا اے

اج پریت دی ریت نبھاون لئی
تینوں وِسری راہ وکھاون لئی
ساہڈا انگ انگ سجناں بُلیا اے
اوہ وانگ بدّل ٹُر چلیا اے

ٹُٹے دل لے کے اَنج مُڑ آئے
توں تکدی رہی اَساں ٹُر آئے

تیری چُپ دی شالا خیر ہووے
ساہڈی جند تے جو وی قہر ہووے
جھل تیریاں چپاں، رُڑھ آئے
توں تکدی رہی اساں ٹُر آئے

ساہڈی پریت سہیلی امر ہوئی
ساہڈی بربادی دا شُر ہوئی
تک وانگ برف دے کُھر آئے
توں تکدی رہی اُساں ٹُر آئے

کچّے پتن کوُکن سوہنیئے نی
ہُن جلدی پچُھ جا ہونیئے نی
اوہو جانن گے جیہڑے رُڑھ آئے
توں تکدی رہی اُساں ٹُر آئے

رات دے ہنیرے جدوں لیر لیر ہون گے
تاہنگاں والے نین اوہدوں سُکھ نال سون گے"

ایناں پیلے پتراں تے ساوا رنگ آویگا
سوچاں والا ایہہ پہر وی تے ایویں مُک جاویگا
چُپاں والے ہاڑے جدوں سینے لگ لاؤن گے
تاہنگاں والے نین اوہدوں سُکھ نال سون گے

غم کی' جے اکلاپے راہواں وِچ وس پئے
روڑیاں دے ہڑھ ساہڈے عملاں تے ہس پئے
رتڑے سر پر ساہڈے ظلماں نوں دھون گے
تاہنگاں والے نین اوہدوں سُکھ نال سَون گے

کنڈیاں دے تاج پا کے پھلیں ہاسے ہسیئے
بلاں تے کستار آ ویے فیروی ناں نسیئے
پت جھڑ وچ ساہڈے جذبے کھلون گے
تاہنگاں والے نین اوہدوں سکھ نال سون گے

گھریں ساہڈے ہاسیاں دی نانن اوہدوں آوے گی
کڑیاں دے شگناں دی رین اوہدوں آوے گی
اتھے غرور جدوں کیتیاں تے روون گے
تاہنگاں والے نین اوہدوں سکھ نال سون گے

آساں دیاں دیویاں چہ سدھراں ہماتیاں
فجراں دے لاہنبواں نوں دین قربانیاں
محنتاں دے گیت جدوں ویلیاں نوں چوہن گے
تاہنگاں والے نین اوہدوں سکھ نال سون گے

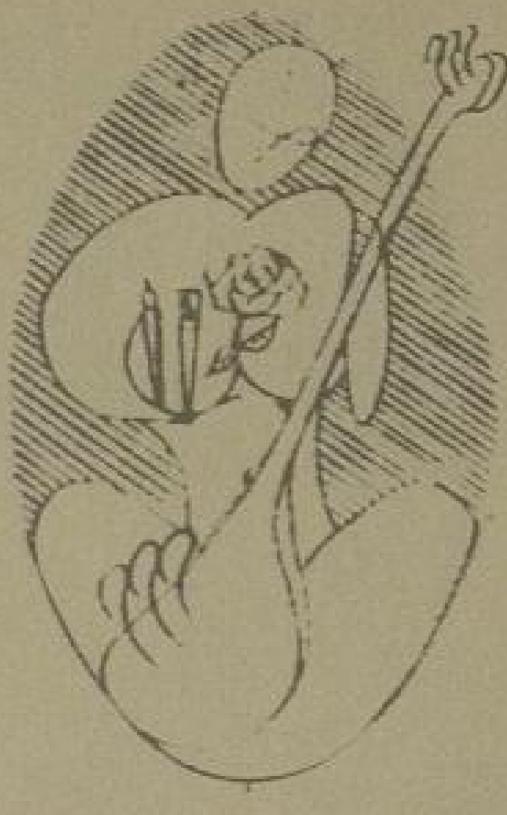

سدھراں اُلایا وے دھمی والے تاریا
صدیاں دا دُکھ تیرے رُوپ اُتوں واریا

غماں دے پسینے کاہنوں اکھاں وچ پائیے
اتھرے غرور والا قد نہ مُچکائیے
ساہواں دا اُدھار ساڈے پُرکھاں نے ہاریا
صدیاں دا دُکھ تیرے رُوپ اُتوں واریا

انھیاں اُڈیکاں وچ راہ نہ بھُل جاویں وے
اساں دے بنیرے ماہی پھیرا کدی پاویں وے
اساں تیری راہ وچ چانڑاں کھلاریا
صدیاں دا دُکھ تیرے رُوپ اُتوں واریا

تاہنگاں دیاں باریاں چوں تکاں تینوں ہانیاں
مُکدی مُکا لے چھڈ لمیاں کہانیاں
رات دیاں بکلاں چہ فجراں دے چاریا
صدیاں دا دُکھ تیرے رُوپ اُتوں واریا

اَج دی وِہٹی دے متھے اگّاں دِیاں لالیاں
اکھاں چن ماھی کیہڑے دُکھڑے چہ بالیاں

سوچاں دے ہنیریاں چہ چانڑیں لکوئے کیوں
اکھیاں چہ سدھراں دے سفنیں پروئے کیوں
تینوں نئیں سی پتہ راتاں ہُندیاں نے کالیاں
اکھاں چن ماھی کیہڑے دُکھڑے چہ بالیاں

چُھپّاں دِیاں باویاں دے اُت نُوں مکاوَن لئی
رُسّے ہوئے حوصلے نوں فیر توں مناوَن لئی
متھڑے تے سوچاں دِیاں لاٹاں سیاہیاں ہالیاں
اکھاں چن ماھی کیہڑے دُکھڑے چہ بالیاں

ہڈیاں دے مندراں چہ کدتائیں مراں گے
پھوکلے سریر دا اکھڈوناں کتھے دھراں گے
رتڑے گلاب نیبجے دُکھاں دِیاں ہالیاں
اکھاں چن ماھی کیہڑے دُکھڑے چہ بالیاں

میری اکھیاں چہ بلدے نیں نیر ماہی وے
تیرے بناں انج ہوناں سی اخیر ماہی وے

بلیا چھیتی مُڑ آ، ساہڈے مُک چلے ساہ
ساہڈی کھلری اُڈیک تیرا ڈھڈی اے راہ
کدھ مارن ناہنہ توں چپاں والے تیر ماہی وے
تیرے بناں انج ہوناں سی اخیر ماہی وے

کتھے ہویا اے کھڑاک ڈاہڈا سینہ ہویا چاک
رتی جھل پئی واہ لُڈے سدھراں دی خاک
بن جاواں ناہنہ طوفاناں دی لکیر ماہی وے
تیرے بناں انج ہوناں سی اخیر ماہی وے

دُکھ بیلیاں چہ اِک کُرلائی کملی
میرے رانجھناں نتارے دی سُناں دے وِچھلی
تیری بھیڑیاں دے وَس پئی ہیر ماھی وے
تیرے بناں اَنج ہوناں سی اخیر ماھی وے

تک اَنبیاں تے بُور فیر مُسکائے نیں
تک رُکھاں اُتے کوئلاں نے گیت گائے نیں
مُڑ پتناں نوں، چھلاں دے اسیر ماھی وے
تیرے بناں اِنج ہوناں سی اخیر ماھی وے

آئی ملنے نوں تیرے جگ مگ ماھی وے
پیریں گھنگھر وچھلاں دے بُھبیں اگ ماھی وے

چُپ گُڈیاں چہ لگ میٹی چھڈ ڈھولناں
ٹُٹی وَنجھلی چوں تان کوئی کڈھ ڈھولناں
پائے بھنگڑے شریکاں نالے جگ ماھی وے
پیریں گھنگھر وچھلاں دے بُھبیں اگ ماھی وے

تک موت نیلے جندڑی نچان آئی آں
دُکھ مُڑکے نوں ہسناں سکھان آئی آں
بھٹھی کُھناں دی بن متھے لگ ماھی وے
پیریں گھنگھر وچھلاں دے بُھبیں اگ ماھی وے

کلّی کدتا میں ڈکاں ہیں ہنیرے سجناں
راہواں تیریاں چ چانڑے کھلیرے سجناں
ہُن گوہڑیاں نال سوں بیبا جگ ماھی وے
پیریں گھنگھر وچھلاں دے بُھبیں اگ ماھی وے

اگ چھلاں وِچ بیڑیاں نوں ٹھل سجناں
کدی موت بیلے ساہڈے نال چل سجناں

ایویں بیبا نا نہہ کھلو چُپ دے بوہیاں دی لوہ
مُکے انھی ہنیرا، ہکیں چانڑیں پرو
رہواں نال ہیں وی تیرے ہٹھل ہل سجناں
کدی موت بیلے ساہڈے نال چل سجناں

کہن سدھراں دے چا پُھل رتڑے کھڑا
میرے نال رَل مِل پت جھڑ نوں نٹھا
کاہنوں کنڈیاں چہ گوکیں پَل پَل سجناں
کدی موت بیلے ساہڈے نال چل سجناں

ویری رُتاں نال لڑ، لڑ لڑ چلی آں
باہجوں تیرے اکلاپیاں توں مر چلی آں
ہن نال ساہڈے توں وی اَج رَل سجناں
کدی موت بیلے ساہڈے نال چل سجناں

بنجر بنجر ریتاں کھسکے
بُکل بُکل چانن لشکے

سورج سورج ساہڑا مَن
رِس رِس جاندا پاگل چَن
بدّل بنیاں یارو، دِس کے
بُکل بُکل چانن لشکے

پھوہڑی پھوہڑی گھر گھر پیندی
ظلماں دی پھلکاری لیندی
مظلوماں دے ہتھیں پس کے
بُکل بُکل چانن لشکے

مَن وِچ سُفناں رکھناں کی
سجناں تینوں تکناں کی

شِیشہ شِیشہ پیار میرا
لاگیا لیک اِنکار تیرا
ہُن ترڑکن توں جھکناں کی
سجناں تینوں تکناں کی

ہار شِنگھار وِکھانی ساں
ایویں پیت جتانی ساں
اوکھے پینڈے تھکناں کی
سجناں تینوں تکناں کی

اگ دا رُوپ وٹاواں گی
آپے جگدی جاواں گی
سنجے ویہڑے اکھناں گی
سجناں تینوں تکناں گی

ہور تھاں من پرچاون دے
جاندے راھی جاون دے
بالی جی راہ ڈکناں گی
سجناں تینوں تکناں گی

سُنجے اسماناں دے ڈیرے رہیہ
تیرے نال وی وانگ ہنیرے رہیہ

اکھیں بدے سفنیں لے کے وی
تک نال وچھوڑیاں کھہ کے وی
وچ اکلاپے دے گھیرے رہیہ
تیرے نال وی وانگ ہنیرے رہیہ

جتھے سدھراں ناچ نچایا سی
جتھے امبراں سیس نوایا سی
اوہس پنڈ وچ وال کھیلرے رہیہ
تیرے نال وی وانگ ہنیرے رہیہ

تینوں پا کے وی پچھتانیں ساں
تیتھوں وکھرے نیر لکانیں ساں
اج آکھن نوں اسی تیرے رہیے
تیرے نال وی وانگ ہنیرے رہیے

پنڈ اجڑے مر گئے مالی وے
ساہڈے من دے پنجرے خالی وے

کی آکھئے تینوں ہور بھلا
لیا بن پردیسی مکھ پرتا
اساں آس ایہی پالی وے
ساہڈے مَن دے پنجرے خالی وے

تینوں وِسرے گیت سناون لئی
ایہہ دکھڑی رات بتاون لئی
اَساں پیار دی چدّر بالی وے
ساہڈے من دے پنجرے خالی وے

کدی وانگ دلے دے راز آجا
تاں رُس رُس بوہ پئی باز آجا
اَساں ہر جا دیکھی بھالی وے
ساہڈے من دے پنجرے خالی وے

ماهی نوں اپنا کے ہاری
دل دی سیج وچھا کے ہاری

کر گیا چھل، وکھا کے مکھڑا
روندا رہ گیا اُلٹیں دکھڑا
کنج اکھاں، پچھتا کے ہاری
دل دی سیج وچھا کے ہاری

نیوں لایا سی کجھ نا نہہ پایا
جاون والا پرت نا نہہ آیا
سدھراں تیک رُوا کے ہاری
دل دی سیج وچھا کے ہاری

خاہ مخاہ ناہنہہ پیلاں پاتوں، بن بن ہیرنی
پیار دی کٹاری دیندی سینیاں نوں چیرنی

گلی گلی وچ پیں کاہنوں پیت دیاں چوڑیاں
رنڑے نصیباں نال ہون پیاں گوہڑیاں
دیکھ لے نی جھلئیے توں صاحباں دا اخیر نی
پیار دی کٹاری دیندی سینیاں نوں چیرنی

اڈیاں ناہنہ مار ایویں کُڑے مَن موہنیئے
پتناں دا مان کاہدا ڈب جاویں ہونیئے
سوہنیاں دے گھڑیاں تے لاویں ناہنہ لکیرنی
پیار دی کٹاری دیندی سینیاں نوں چیرنی

دسدی ڈاہڈی دُور سویر
توں چانن میں گھور ہنیر

نفرت نفرت راہواں وچ
سُنجے سُنجے ساہواں وچ
کیوں آکھیں پئی پیار کھلیر
توں چانن میں گھور ہنیر

من دے وسرے چندر نوں
توڑ اڈیک دے مندر نوں
کی شکوہ کیوں لائی دیر؟
توں چانن میں گھور ہنیر

کھڑ کھڑ ہس، ناہنہ جی تڑفا
کدھرے ہور ویاہ لے چا
میرے لئی ناہنہ اتھرو کیر
توں چانن میں گھور ہنیر

ہنجو ہاسیاں وچ لُکالاں گے
تینوں مُڑ توں وی ازما لاں گے

کیوں آکھیں پئی ہُن پیارا ایں
توں سجن بے اعتبارا ایں
سبھ جان کے دھوکا کھالاں گے
تینوں مُڑ توں وی ازمالاں گے

دُکھ اکھڑا ہُن، نا ہنہہ عقلوں پھر
تک من لے اَج ناہنہہ اکھیوں کر
چُپ بیٹھا رہو سمجھا لاں گے
تینوں مُڑ توں وی ازمالاں گے

ہُن آناں اے، چل آ تے سہی
کجھ تڑفیاں نوں تڑفا تے سہی
ہر سوچ نوں اَج سُواہنہ لاں گے
تینوں مُڑ توں وی ازما لاں گے

اکھیں، ہِنگ دا سُرماں پایا
ترساں پئی، توں مُول ناہنہ آیا

توں جتھے، اوہ تھاں وی نیئیں
سُفنے وِچ عیاں وی نیئیں
کچی نیندر رُس اٹھایا
ترساں پئی، توں مُول ناہنہ آیا

سَدھراں دی نِمھی کرُلاہٹ
جوبن جوبن اگ دی لاٹ
کجل کجل ہِیر وگایا
ترساں پئی توں مُول ناہنہ آیا

میں تینوں وِسرا دیندی
سوچاں تیک مٹا دیندی
یاداں تیریاں آن جگایا
ترساں پئی توں مُول ناہنہ آیا

ڈولی

آیا وہڑے تی بنڑا میرا،
سہرے سجا،
مائے نی ڈولا ٹور میرا،

سُنجا جھلّا اے سدھراں دا چا،
گھُنڈ نی کڈھا،
مائے نی ڈولا ٹور میرا،

وگے بابل دی اکھیاں چوں نیر،
سینے دے چیر،
مائے نی ڈولا ٹور میرا،

چھیڑے ویراں نے آساں دے تار،
موڈھے تے بھار،
مائے نی ڈولا ٹور میرا،

نکّی بھین وی روّوے کھلی،
سہاگن چلی،
مائے نی ڈولا ٹور میرا،

اسمانی ست تارے

اگ لیڑے پا لئے نیں
سُنجیاں راہواں تے اساں لامُبو لائے نیں!

جیبھاں اُتّے جندرے نیں
ڈسیئے کی ماہیا، ایتھے بول وی چندرے نیں!

دُکھ ورقہ اُتھل ماہیا
ساہنوں وی چا دس بھیڑیا، تینوں کاہدا اے سلّھ ماہیا!

اکھاں پھیر کے لنگھناں ایں
ایویں تے ناں رُس بیبا، کاہنوں ساہتھوں سنگلں ایں!

کدے کھُل کے تے ہس ماہیا
روندیاں بہاراں نوں، پھڑ پلیناں تے دَس ماہیا!

گھر پت جھڑ آئی ہوئی اے
متھڑے لوکاں دے سنسانی چھائی ہوئی اے!

اج ماہی بلایا اے
چن دی چاننی توں، میڈھا روپ سوایا اے!